

ARCADIA SOLUM

manual
pentru
BUNICI

Editura Paralela 45

Lector: Diana Iepure
Redactare: Florin Dumitrescu
Tehnoredactare: Mihail Vlad
Design copertă: Laurențiu Midvichi
Ilustrația copertei: Vlad Slavic
Pregătire de tipar: Marius Badea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SOLUM, ARCADIA

Manual pentru bunici / Arcadia Solum. - Pitești : Paralela 45, 2023

ISBN 978-973-47-3880-9

821.135.1

EDITURA PARALELA 45

Copyright © Editura Paralela 45, 2023

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

www.edituraparelela45.ro

Cuprins

Arcadiografie..... ix

Cuvânt-înainte 1

Partea întâi: Arta de a fi bunic

Am întâlnit și părinți depășiți..... 7

Bunică oficială..... 11

Dorințe și năzuințe..... 12

Grad de rudenie: socroșenie..... 13

Planuri de viitor 18

Bunici pe alese 19

Stiluri de părințeală/buniceală 28

Legislație grandparenting 30

Puterea cuvintelor 33

Alimentația..... 38

Somnul 42

Siguranța copiilor..... 44

Jucăriile 45

Gestionarea conflictelor 54

Comparațiile și competițiile..... 56

ACE (Violența fizică și/sau verbală)..... 61

Validarea emoțiilor 64

Pedepsele și recompense..... 72

Recompense 76

Limitele 78

Ecranele..... 81

Minciuna.....	99
Distribuirea de informații/fotografii în social media	104
Educația sexuală.....	105
Relațiile de familie	115
<i>Omuleț râdeț</i> . Despre simțul umorului la copii.....	121

Partea a doua: Cărțile

Beneficiile cititului.....	133
Cum alegem cărțile?	137
Citim sau povestim?	141
Scrisoare către bunici	142
Arta de a citi povești	146
Ce facem când s-a terminat povestea?	148
Povești vechi sau noi?	151
Vocabular. Limbaj. Comunicare.....	156
Cărțile Almei	160
<i>Bunica din măr</i>	160
<i>O balenă în Sălbăția Albastră</i>	161
<i>Pisica asasină</i>	162
<i>Vulcanii</i>	169
<i>O zi cu bunica</i>	172
<i>Ce ar fi dacă nu ar exista meseriile?</i>	174
<i>Manual de gătit pentru copii</i>	180
<i>Primul meu jurnal trăsnit</i>	186
<i>Tunul cu țestoase</i>	188
<i>Gobbolino</i>	189
<i>Aventuri în Vestul Sălbatic</i>	190
<i>Șorichiț</i>	190
<i>Mașinăria de bezele</i>	191
<i>Bun venit, domnule Condeil!</i>	192
<i>Surorile zăpezii</i>	192
<i>Insu-Pu</i>	193
<i>Clubul de lectură SEA</i>	194

Partea a treia: Almisme

CIF	199
Tăcăl.....	199
M scurt și M lung.....	200
Eroism.....	201
Furnica răpitoare.....	202
Puncte de iubire	203
Educație financiară.....	204
Deșteaptă-te, române!	204
Superputeri	205
Vultur cu gheare și vaci vorbitoare.....	205
Generozitate	206
Mofturi la masă.....	207
Halal hal!.....	207
Performanță educativă.....	208
Marea Unire	228
<i>Dragă Alma</i>	233
<i>Dragi bunici</i>	235

Arcadiografie

Am făcut mult timp parte dintre oamenii care n-au avut o identitate stabilă. În funcție de context, am fost fata mamei sau a tatei, nepoata unuia sau altuia dintre bunici, sora cea mare, apoi colega, prietena sau vecina cuiva mereu mai vizibil decât mine.

În clasa a patra am ieșit pentru scurt timp din conul meu de umbră, supusă oprobiului public, în fața careului de elevi, pentru că l-am snopit în bătaie pe colegul de bancă al soră-mii, care o chinuia. Ce făcea el s-ar numi astăzi bullying, dar pe vremea aceea nu se știa de așa ceva, iar profesorii cărora mă plânsesem m-au ignorat. Părinții, în blândețea lor nemăsurată, m-au ascultat și m-au îndemnat să-l iert pe ticălos. Pentru că n-am putut, l-am bătut.

Nici măcar atunci nu m-am evidențiat, m-am situat și eu în acea majoritate a copiilor care răspund agresivității prin agresivitate.

Funcția de secretară a Organizației UTC am deținut-o preț de vreo două ceasuri, interimar, numai pentru că nu s-a oferit nimeni voluntar, iar eu, fix la ședința aceea a organizației - la care era invitat un poet -, m-am nimerit

pe locul de lângă geam, în bătaia directă a soarelui, unde m-a dibuit secretarul de partid și m-a pus să scriu procesul-verbal. Când soarele și-a pierdut strălucirea mi-am pierdut și eu funcția și mi-am încheiat definitiv cariera politică.

Am mai devenit vizibilă, fulgerător și surprinzător, pe la douăzeci de ani, cât să apuc să mă mărit și eu, slavă Domnului!, dar am virat la fel de rapid către statutul de nevastă a clarvăzătorului care mă reperase din multime.

N-am apucat să mă osific nici în postura aceasta, pentru că după câțiva ani mă transformasem deja în mama lui Vadim. Care, oricât se chinua, nu reușea să rămână anonim mai mult de trei minute.

Nu veți găsi nici informații clasificate despre afacerile mele oneroase care ar căpușa bugetul de stat, căci eu nu căpușez decât cardul bancar al bunicului Boba, când trebuie să plătesc curierii care-mi livrează coletele cu cărți de povești, rochițe și cristale.

Realitatea e că mereu mi-au luat fața cei lângă care m-am aflat, am fost mereu omida în care nimeni n-a văzut fluturele. Metamorfoza mea s-a încheiat însă, am în sfârșit aripi! E drept că nu arăt ca un fluture Amiral, sunt o *Hoplodrina ambigua*¹ mai degrabă, dar măcar am ajuns la stabilitate identitară: sunt bunica Almei.

¹ Fluture de noapte, cenușiu. (Toate notele din această carte aparțin autorului.)

Cuvânt-înainte

Ideea acestei cărți, sămânța din care a luat ființă acest trup de hârtie, s-a copt într-o după amiază, în cele zece minute de așteptare dinaintea unei întâlniri.

Parcasem pe Cuza Vodă și, la scurt timp, am văzut o doamnă trecută de șaiszeci de ani care se deplasa destul de greu. Trăgea după ea un troler și un copil de trei-patru ani, pe care se chinuia cu disperare să-l stăpânească. Am presupus că-i era nepot: nimeni n-ar angaja ca bonă o femeie cu vârsta și abilitățile ei. S-a oprit în dreptul imobilului în fața căruia parcasem și așteptam. A așezat copilul pe trepte, a scos o cutie cu ceva de mâncare și-a încercat să-l hrănească. Însă copilul era preocupat să privească, printre troler și trupul slab al bunicii, mașinile care claxonau și frâneau, oamenii care treceau, fiind fascinat de toată acțiunea din jur.

La un moment dat, a reușit să se strecoare pe sub bariera mâinilor insuficient de abile ale bunicii și s-o ia la fugă pe trotuar. L-a capturat cu greu, abandonându-și bagajele pe trepte, și-l târa acum înapoi, dojenindu-l aspru și strângându-l cu putere de braț, în timp ce copilul se împotriva, țipând. Un tablou al neputinței, al frustrării și al deznădejzii, care m-a tulburat.

Îmi părea nespun de rău pentru copil, a cărui dorință legitimă de a vedea, de a explora, de a se bucura de tot ce vedea și auzea se lovea de intransigența bunicii ca de un zid. Șubred zid: biata femeie, suferindă și speriată, era complet depășită de situație, incapabilă să facă față crizei copilului.

Aș vrea să pot spune că am intervenit salvator, dar n-am făcut nimic. Timpul meu de așteptare luase sfârșit, am plecat la treburile mele cu inima și picioarele grele.

M-a urmărit multă vreme imaginea lor, însoțită de un sentiment acut de frustrare și neputință. Iar întâmplarea aceasta mi-a amintit de alta, de o tristețe sfâșietoare.

Leșisem cu Alma în parc și mă desfătam privind-o cum se joacă în nisip cu niște fetițe pe care le întâlneam și cărora le propusese să fie *un pic pietene*, întrebându-mă în sinea mea dacă *picul* ei ținea de timp sau de măsură.

Era frumos, era soare, era o încântare să te uiți la mulțimea aceea de copii fericiți, alergând și râzând fără griji. Numai că zumzetul lor încântător a fost întrerupt de glasul tunător al unui bunic:

— Ce-ai făcut, proasto? Iar te-ai împiedicat? Ce ți-am spus io? Să nu alergi c-o să cazi, asta ți-am spus!

Și palma lui mare și grea s-a lipit de obrazul ei fraged, pe care au început să se prelingă în tăcere lacrimi de durere și spaimă. Mâna celui care ar fi trebuit să fie „bunul” ei, care ar fi trebuit să-i mângâie trupul încă mic și nesigur, a lovit. Dureros. Și nu urma roșie de pe chipul ei durea cel mai tare, ci inima, din care zburaseră și fericirea, și încrederea, și siguranța, ca niște păsări speriate din cuib.

Au intervenit adulții din parc, l-au certat pe bunic, l-au fotografiat și l-au amenințat cu Protecția Copilului, făcându-i o morală usturătoare și aruncându-i cuvinte grele. Ocările lor l-au alungat în cele din urmă din parc.

Două povești triste despre bunici și nepoți, deși am întâlnit multe de-a lungul timpului. Am văzut curgând lacrimi mute pe obrajii unor bunici, am văzut multă tristețe, durere și resemnare, la fel cum am văzut și fericire, încântare și împlinire. Și nepăsare am văzut uneori, și neputință, și neștiință. Prea multă neștiință pentru aceste vremuri fericite, când putem și avem de unde învăța, dacă înțelegem că, ajunși la vârsta *bunicii*, e musai să nu ne blazăm, e musai să continuăm să învățăm, atât pentru folosul nostru, cât și pentru folosul copiilor și nepoților noștri, dacă ni i-a dat Dumnezeu.

Mă simt cea mai binecuvântată bunică de pe Pământ, fericirea de-a fi bunica Almei e uneori copleșitoare. Dar pentru că sunt muritoare, mă gândesc deseori cum aș putea conserva ceva semnificativ din relația mea cu ea, ce anume din ceea ce voi fi însemnat eu pentru ea ar putea mereu conta și nu i se va putea niciodată lua.

Mi-a rămas viu în minte un dialog pe care l-am avut într-o zi, la amiază, după ce am luat-o de la grădiniță. O așezasem în scaun, îi pusesem centura de siguranță și conduceam în tăcere, strecurându-mă printre mașini și gânduri.

- Cara, tu o să îmbătrânești?
- Desigur, draga mea, o să îmbătrânesc.
- Și o să mori?
- Da, peste mult, mult timp, o să mor și eu, ca orice ființă de pe pământ.
- Cara, dar tu o să poți să trăiești și în murire, nu-i așa?
- ...
- Nu-i așa, Cara?
- Promit să mă gândesc dacă ar fi posibil. Bine?
- Bine.

Despre asta este cartea de față: despre a învăța cum putem să *trăim în murire* și despre a învăța să fim bunici. Bunici buni, chiar dacă Stelian Dumistrăcel, filologul, ne-ar spune că această alcătuire este una pleonastică.

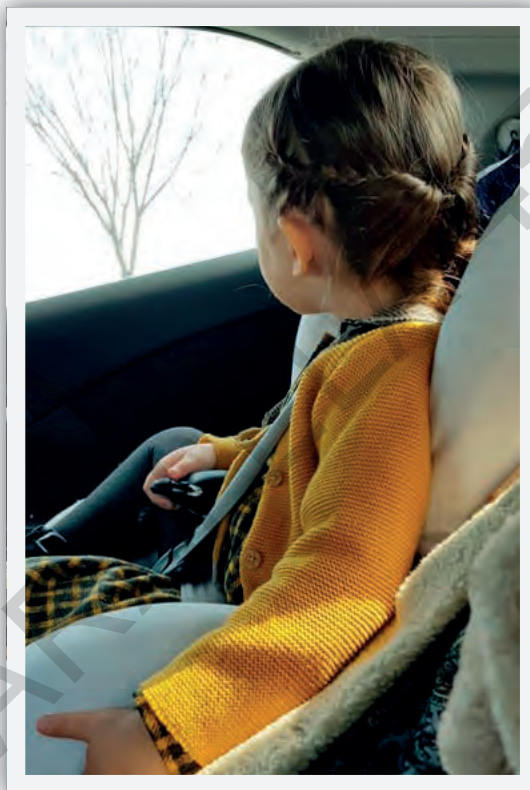
„În texte din secolul al XIX-lea, cum ar fi Adunare cuprinzătoare în scurt din cărțile împărăteștilor pravile «alcătuită cu osteneala și osârdia» juristului moldovean Andronache Donici (Iași, 1814), tatăl și mama părinților cuiva sunt denumiți bunul și buna. [...]

Termenul apare și la unii scriitori ca Ion Ghica, care, în Scrisoarea a XXI-a, vorbind de Iancu Văcărescu, îl folosește într-o frază privitoare la filiația de destin poetic a Văcăreștilor («Poeziile lui, ca și ale tată-său și ale bunu-său, se copiau și treceau din gură în gură»), sau la Costache Negruzzi, Petre Ispirescu.

Bun, bună însemnând „bunic”, „bunică” se explică prin căderea substantivului determinat, din sintagmele tată-bun, mamă-bună, aparținând limbajului copiilor, în care bun avea sensul de bază al adjectivului, denumirea explicându-se prin acele trășături ale bunicilor ce ne-au rămas în memoria afectivă din copilărie și au fost fixate în portretele clasice ale lui Delavrancea”.¹

Putem lăsa copiilor, sau copiilor copiilor noștri, tot felul de moșteniri: o casă, o bijuterie, un ceas, un petic de pământ, un copac. Dar toate aceste lucruri ei le pot pierde. Dănuim doar dacă lăsăm ceva trainic în mintea și în inima lor. Iar în inimă nu încap case, ci povești; în minte nu se sădesc copaci, ci deprinderi; memoria afectivă nu este un seif pentru bijuterii, ci pentru mirosuri, gusturi, simțăminte și amintiri.

Putem *trăi în murire* doar lăsându-le moștenire nepoților noștri amintiri duiosă și deprinderi sănătoase. Va fi ca și cum i-am ține încă de mână mult timp după ce vor fi învățați să meargă.

¹ Stelian Dumistrăcel, *Lumea cuvântului: Bun – bunic* (2011), cf. <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/lumea-cuvantului-bun-bunic-11540.html>

Manualul pentru bunici nu este o lucrare științifică, deși veți întâlni în carte opiniile unor cercetători, medici, profesori, psihologi, sociologi, teologi care și-au dedicat viața studierii unuia sau mai multor aspecte de care depind creșterea și dezvoltarea armonioasă a unui copil.

Ceea ce am făcut eu a fost să recitesc, să selectez, să sortez și să analizez informații din zeci de cărți, studii și articole pe care să le asamblez apoi într-un mesaj accesibil și optimist: *bunicia* poate fi o experiență extraordinară, pe care o putem trăi cu poftă, cu entuziasm și cu bucurie.

Pentru a-mi face o imagine cât mai clară despre problemele cu care se confruntă bunicii contemporani în relația lor cu nepoții și familiile acestora, pe lângă observațiile personale, pe lângă interviuarea tuturor bunicilor care mi-au ieșit în cale, am făcut și un sondaj pe o pagină de Facebook, adresată părinților, bunicilor și persoanelor care lucrează cu copiii. I-am rugat să-și exprime cu sinceritate așteptările și nemulțumirile în ceea ce îi privește pe bunici.

Partea întâi cuprinde aspectele cele mai importante pe care ar trebui să le avem în vedere pentru a deveni bunici de poveste. Vom vorbi și despre cele mai frecvente dezacorduri dintre părinți și bunici, fiecare temă fiind explicată și argumentată științific, pentru a înțelege principiile parentingului modern și, prin intermediul lor, cerințele și așteptările pe care le au părinții de la noi, bunicii.

La finalul capitolelor am inclus povești din experiența mea de copil, de mamă sau de bunică, prin care am vrut să evidențiez cât de diferit pot arăta lucrurile în funcție de papucii din care le privești, cât de lesne putem interpreta greșit ceea ce vedem, să dovedesc că *bunicia* este nu doar o provocare, ci și o infinită sursă de încântare.

Am documentat fotografic multe dintre poveștile din carte, iar pentru asta a trebuit să răscolesc săptămâni întregi prin arhive cu mii de fotografii. Unele dintre ele, fiind capturi de ecran din filmările pe care le-am făcut, au o calitate slabă. Atribuiți-le doar valoare de document.

Partea a doua am dedicat-o cărților și lecturii. Mi se pare activitatea cu cel mai mare potențial educativ și cea mai la îndemâna bunicilor.

Și pentru că la început eu am abordat greșit unele cărți pe care le-am citit copiilor din viața mea, pentru că n-am exploatat întotdeauna întregul lor potențial, am pus la dispoziția cititorului atât experiența mea cât și recomandările specialiștilor în privința importanței și rolului lecturii în educație.

În secțiunea *Cărțile Almei* am exemplificat câteva dintre activitățile noastre mijlocite de lecturi, pentru a arăta cât de divers putem aborda o carte, cum putem menține viu interesul copiilor pentru cărți, cu efort minim și câștig maxim.

În **partea a treia** am adunat expresii, întâmplări și dialoguri hazlii din interacțiunile mele cu Alma și vă îndemn să notați tot ce vi se pare demn de păstrat peste timp din copilăria nepoților voștri. *Perlele* lor devin în timp bijuteriile noastre cele mai de preț.

EDITURA PARALELA 45